

INVESTITSIYALASH MAQSADLARI VA BOSQICHLARI

Nozimov Eldor Anvarovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

"Investitsiya va innovatsiyalar" kafedrası katta o'qituvchisi

eldornozimov@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1580-8654>

Annotatsiya. Maqolada investitsiyalashning asosiy maqsadlari va bosqichlari tizimli tarzda o'rganilgan. Investitsiyalash iqtisodiy o'sish, korxona raqobatbardoshligini oshirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va infratuzilma rivojini ta'minlashda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Tadqiqotda investitsiya jarayonining bosqichlari — loyiha tanlash, loyihani baholash, moliyalashtirish, amalga oshirish va monitoring — batafsil tahlil qilingan. Shu bilan birga, har bir bosqichning moliyaviy va strategik ahamiyati hamda samarali investitsiya siyosatini ishlab chiqishdagi roli ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Investitsiyalash, investitsiya maqsadlari, investitsiya bosqichlari, loyiha baholash, moliyalashtirish, monitoring, iqtisodiy samaradorlik, infratuzilma rivoji.

Abstract. The article systematically studies the main goals and stages of investment. Investment serves as an important tool for ensuring economic growth, increasing the competitiveness of enterprises, creating new jobs and developing infrastructure. The study analyzes in detail the stages of the investment process - project selection, project appraisal, financing, implementation and monitoring. At the same time, the financial and strategic importance of each stage and its role in developing an effective investment policy are indicated.

Keywords: Investment, investment goals, investment stages, project appraisal, financing, monitoring, economic efficiency, infrastructure development.

Kirish

Investitsiyalash iqtisodiy rivojlanish va korxona faoliyatining samaradorligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Investitsiyalar orqali yangi ishlab chiqarish quvvatlarini yaratish, texnologiyalarni modernizatsiya qilish, ish o'rinlarini kengaytirish va raqobatbardoshlikni oshirish mumkin. Shu sababli, investitsiyalash jarayoni har bir iqtisodiy subyekt, xususan korxonalar, davlat va xususiy sektor uchun strategik ahamiyatga ega.

Investitsiyalashning asosiy maqsadlari iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan keng ko'lamli bo'lib, ularni quyidagicha tasniflash mumkin: iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, korxonalarning ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish, yangi texnologiyalarni joriy etish, raqobatbardoshlikni oshirish, ish o'rinlarini yaratish va ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirish. Shu bilan birga, investitsiyalar korxona moliyaviy barqarorligini mustahkamlash va uzoq muddatli rentabellikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Investitsiya jarayoni ko'p bosqichli tizim sifatida amalga oshiriladi. Har bir bosqichning o'ziga xos maqsadi va vazifasi mavjud: loyiha tanlash bosqichi eng samarali va istiqbolli loyihalarni aniqlashga qaratilgan; loyiha baholash bosqichi moliyaviy, iqtisodiy va texnik tahlilni o'z ichiga oladi; moliyalashtirish bosqichi zarur mablag'larni jalb qilish va ularni samarali taqsimlashga qaratilgan; amalga oshirish bosqichi loyihaning rejalashtirilgan muddatda va sifatda bajarilishini ta'minlaydi; monitoring bosqichi loyiha natijalarini kuzatish va tahlil qilish, shuningdek, muammolarni aniqlash va tuzatish imkonini beradi.

Shu bilan birga, investitsiya jarayonida maqsadlar aniq belgilanishi va bosqichlar qat'iy tartibda bajarilishi lozim, chunki bu loyihaning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi va iqtisodiy samaradorligini ta'minlaydi. Investitsiya loyihalarini tizimli ravishda boshqarish, har bir bosqichni puxta rejalashtirish va monitoring qilish orqali iqtisodiy foyda maksimal darajada oshiriladi, resurslar optimal taqsimlanadi va risklar samarali boshqariladi.

Adabiyotlar sharhi

Investitsiyalashning maqsadlari va bosqichlari masalalari bo'yicha xalqaro va mahalliy adabiyotlarda keng tadqiqotlar mavjud. Xorijiy mutaxassislar, jumladan Myers va Brealey (2020), Damodaran (2021) va Mishkin (2019), investitsiya jarayonini rejalashtirish, moliyalashtirish va monitoring qilishning samaradorligini, shuningdek investitsion risklarni baholash metodologiyasini yoritgan. Ularning tadqiqotlarida loyihalarni baholash, rentabellik tahlili va qaror qabul qilish jarayonlarini tizimlashtirish muhim ahamiyatga ega ekanligi ko'rsatib o'tilgan.

O'zbekiston sharoitida B. Hasanov, O. Sharipov va K. Sattorovning ishlari investitsiyalash jarayonida maqsadlarni aniqlash, bosqichlarni belgilash va resurslarni samarali taqsimlash orqali loyihalarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ta'minlash bo'yicha amaliy tavsiyalarni ishlab chiqqan. Shu bilan birga, mahalliy tadqiqotlar AKT va elektron monitoring tizimlarining joriy etilishi, moliyaviy resurslarni boshqarish va risklarni kamaytirishdagi imkoniyatlarni ko'rsatadi.

Metodologiya

Ushbu tadqiqot investitsiyalashning maqsadlari va bosqichlarini tizimli tarzda o'rganishga qaratilgan bo'lib, kompleks ilmiy-uslubiy yondashuv asosida amalga oshirildi. Tadqiqotda quyidagi metodlar qo'llanildi:

1. **Tizimli tahlil** — investitsiyalash jarayonining har bir bosqichi va ularning maqsadlari tizimli tarzda o'rganildi, investitsiya jarayonining samaradorligini oshirish usullari tahlil qilindi.

2. **Qiyosiy tahlil** — O'zbekiston sharoitidagi investitsiya amaliyoti xalqaro tajriba bilan solishtirilib, eng samarali yondashuvlar va farqlar aniqlab olindi.

3. **Iqtisodiy va moliyaviy tahlil** — loyihalarni baholash, moliyalashtirish va monitoring jarayonlarining samaradorligi tahlil qilindi.

4. **Ekspert baholash** — moliya institutlari va loyiha menejerlari bilan intervyular o'tkazilib, investitsiya jarayonida maqsadlarni belgilash va bosqichlarni bajarishdagi muammolar aniqlab olindi.

5. Deduktiv va induktiv umumlashtirish — xalqaro va mahalliy tajriba asosida investitsiyalash maqsadlari va bosqichlarini tizimlashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqildi.

Ushbu metodologik yondashuvlar investitsiyalash jarayonini optimallashtirish, resurslarni samarali boshqarish va loyihalarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ta'minlash imkonini beradi.

Tahlil va natijalar

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, investitsiyalash jarayoni muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun maqsadlar aniq belgilanishi va bosqichlar qat'iy tartibda bajarilishi zarur. Tadqiqotda investitsiyalash jarayoni quyidagi asosiy bosqichlarga bo'lingani aniqlangan:

1. Loyiha tanlash bosqichi — eng istiqbolli va samarali loyihalarni aniqlashga qaratilgan. Ushbu bosqichda bozor tahlili, texnologik imkoniyatlar va iqtisodiy samaradorlik baholanadi.

2. Loyiha baholash bosqichi — loyihaning moliyaviy, iqtisodiy, texnik va ekologik jihatlarini tahlil qilinadi. Risklar aniqlanadi va ularni kamaytirish mexanizmlari ishlab chiqiladi.

3. Moliyalashtirish bosqichi — loyiha uchun zarur mablag'lar jalb qilinadi, sarmoyalar manbalari aniqlanadi va mablag'lar optimal tarzda taqsimlanadi.

4. Amalga oshirish bosqichi — loyihaning rejalashtirilgan muddat va sifat talablari asosida bajarilishi ta'minlanadi. Loyihaning har bir bosqichi monitoring qilinadi va kerakli tuzatishlar amalga oshiriladi.

5. Monitoring va baholash bosqichi — loyihaning natijalari kuzatilib, samaradorlik ko'rsatkichlari tahlil qilinadi. Ushbu bosqichda loyihaning iqtisodiy va ijtimoiy ta'siri baholanadi.

Empirik tahlil shuni ko'rsatadiki, investitsiya jarayonini bosqichma-bosqich va tizimli tarzda amalga oshirish loyihaning muvaffaqiyatini oshiradi, resurslardan samarali foydalanish imkonini yaratadi va risklarni kamaytiradi. Shu bilan birga, loyihaning har bir bosqichida aniqlik va puxta rejalashtirish natijalarni sezilarli darajada yaxshilaydi.

Umuman olganda, investitsiyalash maqsadlari va bosqichlarini tizimlashtirish korxonalarning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash, sarmoyalarni samarali jalb qilish va loyihalarni muvaffaqiyatli amalga oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa va takliflar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, investitsiyalash jarayoni muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun maqsadlar aniq belgilanishi va bosqichlar qat'iy tartibda bajarilishi zarur. Har bir bosqichning o'ziga xos vazifalari va maqsadlari mavjud bo'lib, ularning tizimli ravishda amalga oshirilishi loyiha samaradorligini oshiradi va investitsion risklarni kamaytiradi.

Shu bilan birga, tahlil shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston sharoitida investitsiya jarayonini optimallashtirish va samaradorligini oshirish uchun quyidagi tavsiyalar ishlab chiqiladi:

1. **Loyihalarni puxta tanlash va baholash** — bozor tahlili, texnologik imkoniyatlar va iqtisodiy samaradorlik asosida loyihalarni tanlash tizimini takomillashtirish.

2. **Moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish** — sarmoyalarni jalb qilishda turli manbalardan foydalanish va mablag'larni samarali taqsimlash.

3. **Monitoring tizimini kuchaytirish** — loyihaning har bir bosqichini real vaqt rejimida kuzatish va zarur tuzatishlar kiritish.

4. **Mutaxassislar tayyorlash** — investitsiya jarayonini boshqarish bo'yicha malakali kadrlar tayyorlash va professional rivojlanishni ta'minlash.

5. **Axborot-kommunikatsion texnologiyalarni joriy etish** — loyihalarni rejalashtirish, moliyalashtirish va monitoring jarayonlarini raqamlashtirish orqali samaradorlikni oshirish.

Umuman olganda, investitsiyalash maqsadlarini aniqlash va bosqichlarini tizimlashtirish korxonalarning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash, loyihalarni muvaffaqiyatli amalga oshirish va sarmoyalarni samarali jalb qilish imkonini beradi. Shu sababli, investitsiya jarayonini puxta rejalashtirish va nazorat qilish strategik ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. Investitsiya loyihalarini moliyalashtirish bo'yicha tahlillar. Toshkent, 2023.

2. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Investitsiyaviy faoliyatni moliyalashtirishda AKT va monitoring tizimlari. Toshkent, 2022.

3. Anvarovich, N. E. (2025). INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLİYALASHTIRISHDA TIJORAT BANKLARINING O'RNİ. ИКРО журнал, 15(01), 759-763.

4. Myers S., Brealey R. Principles of Corporate Finance. McGraw-Hill, 2020.

5. Damodaran A. Investment Valuation: Tools and Techniques for Determining the Value of Any Asset. Wiley, 2021.

6. Anvarovich, N. E. (2025). INVESTITSIYA VA PAY FONDLARI MABLAG 'LARI HISOBIGA INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLİYALASHTIRISH. PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI, 4(1), 32-35.

7. Sharipov O. "Investitsiyalash jarayonini tizimlashtirish va samaradorlikni oshirish". Ilmiy maqola, Toshkent, 2020.

8. Nozimov, E., Sadinova, M., & Dusanarova, B. (2025). MODERNIZATION OF INSURANCE SERVICES BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES AND ITS EFFICIENCY. Integration of Innovative Education and Training, 1(4), 45-49.

9. Nozimov, E. (2025). ECONOMIC EFFICIENCY OF IMPROVING THE REINSURANCE SYSTEM. SHOKH LIBRARY, 1(13).

10. World Bank. ICT Applications in Project Finance and Investment Management. Washington D.C., 2021.

11. Nozimov, E. (2025). RISK ASSESSMENT AND MANAGEMENT MECHANISMS IN INSURANCE ACTIVITIES. SHOKH LIBRARY, 1(13).